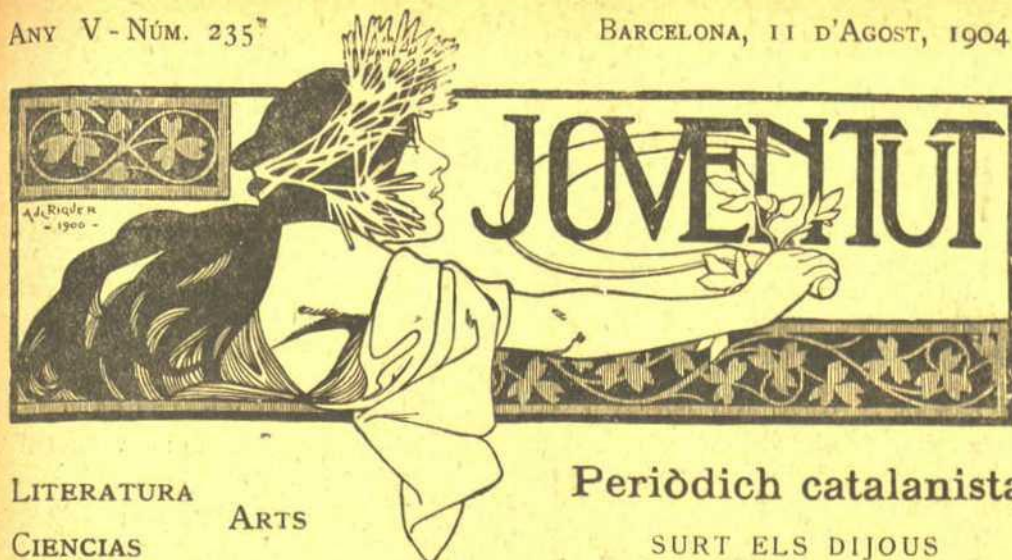

LITERATURA

ARTS

CIENCIAS

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:

Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. 20 CÉNTIMS.

» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . . 40 »

» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

Deutes, per J. Pujol y Brull.—Coincidencias, per Arnau Martínez y Serinà.—Desfet, per Joaquim Pla.—Carta, per Olaguer Massip.—D'unes notes que tinc, per Joseph Me Folch y Torres.—Juliol, per Trinitat Catasús y Catasús.—El progrés individualista: l'individu es qui progressa, per Rafel Vallès y Roderich.—Els problemes de l'antologia grega, per R. Miquel y Planas.—Salomé, per Carles Arro y Arro.—Notas bibliogràfiques, per F. Pujulà y Vallès.—Rocamboladas, per Oriol Merti.—Novas.

FOLLETÍ:

SOLITUT, per Victor Català.—Plech 12.

L'HOMME CONTRA L'ESTAT, per Herbert Spencer.—Traducció catalana.—Plech 5.

DEUTES

Es molt lloable y al ensemps un acte de justícia, que Barcelona honori als homes que s'han distingit per sa valua. Els que'ns llegaren el fruyt de son talent, els qu'esmersaren sas energias en favor de casa nostra, mereixen nostra recordansa y que aquesta's perpetuihi a través de las generacions qu'han de seguirnos. Aixís pensavam al iniciarse la idea d'aixecar els monuments en honor dels que foren en Frederich Soler, creador del Teatre Català, en Bartomeu Ròbert, eminent metge y honrat patrici, y mossèn Jacinto Verdaguer, honra de la poesia catalana.

S'han format comissions, s'han fet estudis,

s'han colocat primeras pedras (sobre tot això ultim es una fal·lera), s'han discutit llocs d'emplantament, s'han aixecat parets de tanca... s'han fet moltes coses y las obras no's comensan.

El monument qu'ha d'eregir-se a la bona memoria del gran poeta Verdaguer, encara no té destinat, d'una manera definitiva, l'loch ahont ha d'emplantarse. Fa algun temps, nostre benvolgut amic en Joan Maragall donà a coneixe son criteri en las planas d'un diari, respecte al punt a propòsit pera eregir l'obra arquitectònica qu'avivés en la pensa de las generacions la recordansa del eximi poeta català. ¿Seràn tingudas en consideració las atinadissimas observacions d'en Maragall? Ens resistim a suposarho. Y entre tant las comissions dormen y l'entusiasme minva en perjudici de l'obra que un dia ha de bastirse.

En la plassa del Teatre s'aixecà la tanca de las obras pera'l monument d'en Pitarrà. La primera pedra ja fou colocada, però la feyna no's comensa y aquellas quatre fustas serveixen sols pera entrebanch de la circulació. Jo crech que valdria la pena de fer una festassa'l dia que una obra pública's comensés colocant la *segona* pedra, porque està ben vist y probat qu'això de la *primera* pedra no es altra cosa que una moixiganga. S'aprofita la vinguda d'un personatge de més

o menys categoria per'aumentar ab aquest acte un número del programa de festes: un tinglado, quatre senyors enfracats, una personalitat eclesiàstica y un parell de discursos, generalment buyts com el clot ahont se colga la massa feixuga condemnada a dormir esperant qu'en sas espatllas vagin a descansar els blocs de pedra que formin el conjunt del monument arquitectònic. Y passen els jorns, y l'herba creix a voluntat al demunt de la terra somoguda, com en las tombas solitaries neixen las flors a llur voluntat esgarriadas, signe del oblit dels homes.

En la plassa de la Universitat varen esgarriarse'ls jardins per'aixecar en son lloch el monument dedicat al inoblidable doctor Robert. La paret de tanca, guarnida ab pinturas simbòlicas un dia, avuy esgabellada y destenyida, espera ésser enderrocada y poder descobrir l'obra que perpetui la memoria del home gran que Catalunya vegé perdre quan ab batechs de joya y d'esperansa forjava dolsas ilusions pel seu pervindre; y l'obra qu'esperem existeix tan sols, per ara, en la pensa del autor del projecte, y traduhida feblement, ab ratllas y ab bocets qu'esperan sortir a la llum de vida y pendre ànima. La gran plassa destinada al monument del gran patrici s'es tornada com un camp sense conreu, y fa llàstima de veure. Valia més, donchs, estalviar la feyna de la festa de colocació de la primera pedra pera celebrar-la'l dia que's volguessin o poguessin posar totas las del conjunt de l'obra. Perque la primera, com totas las primeras, deixadas al oblit o per falta d'empresa descuydadas, són fitas que senyalan al poble la manca d'empenta y decisió, el descuyt moltes vegadas, o el *tant se me'n dóna* més propi de la gent que'ns domina que del caràcter dels nats en terra catalana.

No'ns deixem, donchs, empeltar els defectes d'altri; y lo que pugui ferse avuy, no esperem a demà pera realisarho. Ara tenim un deute a cumplir: paguemlo. Y no sols obtindrem ab la nostra obra la consideració dels que puguin admirarla, sinó qu'en nostra conciencia cada hu hi sentirà l'oreig afalagador del ben obrar. En Soler, en Robert y en Verdguer varen donarnos els fruyts de llurs intel·ligencias, varen fer respectivament cultura, patria y art. Els qu'ab ells hem viscut y

d'aprop havem fruhit sas obras, sadollantnos de sa influhencia benefactora, es just que'ls dediquem aviat el recort perdurable que els vam prometre un dia. Si aquest recort no pot cumplirse ara, esborrem el rastre de las primeras senyals que, potser, l'orgull o l'afany de festes varen posar; deixem entre tant las cosas com avans estavan, y els monuments de recordansa s'enlayraràn en tots els cors dels bons catalans de la generació que passa; els que vinguin repassarán las obras dels que foren y faràn justícia.

F. PUJOL Y BRULL

COINCIDENCIAS

Llegim en els periòdichs qu'en Canalejas ha arribat de Suissa, ahont ha passat uns quants dias d'estiuheig.

En Canalejas a Suissa! El tipó més castissament espanyol de la politica madrilenya viatjant per Suissa!... Quin contrast, quins antagonismes, quinas coincidencias!

¿Què hi haurà vist a Suissa en Canalejas, el prohòem dels demòcratas monàrquichs? ¿Què n'haurà tret de la seva excursió, què n'haurà aprofitat de las sevas impressions *el joven ex-ministro* dels *latifundios*? ¿Què'n contarà en el primer article qu'escrigui o en el primer discurs que pronuncihi?

Parlarà segurament de la democràtica y civilisada Helvecia (dirà *Helvecia* pera ferse l'intellectual y pera fastiguejar als politichs del *montón* que no sabrán de 'qué va); parlarà dels drets del proletariat, de la llibertat de conciencia, del anticlericalisme y de la educació del poble; parlarà de tot lo que pot arribar a capir un politich espanyol, un estadista d'aquells qu'*estudian* un pais en una setmana...

Però no dirà una paraula de que Suissa es un Estat federatiu y antijacobi; ab servey militar voluntari, en el que cada Cantó té'l seu govern, la seva religió, las sevas lleys y la seva llengua; no dirà una paraula de que'l Palau Federal de Berna, sense soldats, sense guardians y sense *alabarderos*, està confiat a un senzill porter quina filla ensenya als forasters las dependencias de la casa, entre las qu'es digna d'especialissim esment la sala de sessions del Parlament suis, aquella sala de sessions en la que's parla molt de la

DEFET

patria, en la que's parla molt de la industria, en la que's parla molt de tractats de comers, però en la que, ab tot y tenirhi seti un catòlich tan significat com l'insigne Descourtins, jamay s'ha parlat de clericalisme ni de franc-masoneria, de diputats indignes ni de partits ilegals, ni de si era lícit o pecaminós cridar «visca la república» o «visca la monarquia».

No'n dirà res de tot això en Canalejas. Y no'n dirà res, no per malícia, ni per por de desfer sas darreras campanyas ni sas variables *conviccions*, no: s'ho callarà perque no se'n ha adonat, perque no s'hi ha fixat, perque no n'ha comprès res. Perque es impossible que son cervell castellà, despòtich, igualitari y obtús, pugui comprendre res que sigui humà, natural, progressiu, vital y culte. Perque es impossible que cap demòcrata espanyol de pura rassa pugui comprendre la humanitat sense que's fonamenti en els *drets del home* de la Revolució Francesa, la naturalesa sense estar dividida en *provincias*, el progrés sense cantar la *Marsellesa*, la vida sense cobrar la nòmina, y la cultura del poble sense la *Extensión Universitaria*.

En Canalejas no s'ha fixat en res de Suïssa, perque probablement creu qu'es un país de *razas decadentes y embrutecidas por un individualismo exagerado*. No s'hi ha fixat perque també es dels que creuen que'l pervindre d'Espanya es a l'Àfrica, perque també es dels més fervorosos entusiastas d'anar al Marroch ab el *pendón de Castilla* a la mà, y declarar la guerra santa al *infidel agareno*. Ah, parricidas!...

ARNAU MARTÍNEZ Y SERIÑA

—Mira, Toni: que per un may més fitis a la petita del más Corcó. No't pensis que no't vigili quan deixas el remat y t'apropas a la torrentera pera trobar a la Ció. —

En Toni, tot fent giravoltar la clau del corral en el pany, fent sentir un grinyol estrident de ferro rovellat, regirà sos ulls grossos y sortits, que li brillaren com fanals en la foscor que l'envoltava. No digué paraula. Va passar pel costat d'en Sisó mirantlo fitament, va fer una ganyota desdenyosa, y empenyent la porta pesanta y baladrera de la masia, s'endinsà per la foscuria de la entrada.

En Sisó restà immòvil llarga estona vora'l corral, fixa la vista en aquella porta esberlada. Després la girà a son entorn, mirant el pou, ab la corriola y la corda groixuda d'espart, lligada per un extrem a la barana y subjectant per l'altre una galleda; l'abeurador del bestiar; el femer que llensava una fatora forta de femta y de palla podrida; y agafant pel camí qu'atravessava l'horta, emprengué'l retorn cap al más Fonoll, girantse de temps en temps pera ovirar la masia ahont quedava en Toni.

Caminava d'esma per aquell corriol envoltat per la fosca. Vorejava la torrentera hont hi creixian arbres prims, que s'allargassan com centinellas gegants. Y enllà d'enllà dels camps de blat ovirava las turonadas del Montseny, altas fins a tocar el cel y negres que feyan basarda.

Y en Sisó sentia dintre seu un greu pesar per no haverse desfet d'en Toni, que li prenia la Ció; y, ensemps qu'entrava al más Fonoll, determinà resoldreho tot l'endemà mateix. La Ció havia d'ésser pera ell: altrament, del Toni no ho seria pas.

Fregà un misto per la pedra picada del portal. El misto feu un espetech y enllumenà débilmènt la entrada, per hont s'endinsà en Sisó, fermant de part de dintre la porta gran del casal.

El dia havia sigut xardorós. Fins allí a las sis de la tarda no pogué sortir el bestiar del más Corcó, camí de la torrentera.

Els xays corrian bojalment pels marges y

corriols, atrapant als endarrerits el gos del remat, un gossot pelut, negre y cridaner que'ls embestia mossegantelshi la cúa.

La noya petita del más Corcó anava tot darrera, ab un vimet a la mà, envolcallada per la pols y la fortor de llana que del remat s'exhalava.

Arribaren a la torrentera, y els xays comensaren a pasturar, mentres la noya petita del más Corcó s'asseya en una pedra vora l'aygua y comensava sas cantadas.

Era molt maca aquella noya. Tenia divuyt anys. Sos cabells eran rossos, y sa pell bronzejada pel sol. Sota'l gipó de color de xacolata s'hi endevinavan las hermosuras d'una jovelesa esplèndida. Era una nota poètica en mitj de la prosa rústica que a casa seva la envoltava. Vulgar en el parlar, tenia un encis especial sa veu; y sos llabis, vermells y sempre humits, feyan venir ganas de petonejarlos.

En mitj d'aquella calma de la plana, sa veu se sentia de molt lluny. Fins els segadors del más de la Revolta, molls de suhor, ab la camisa fluixa y agafada a la pell, redressavan la esquena, guaytavan cap a la torrentera y somreyan, tot dihent:

—Mira còm canta la pubilleta del más Corcó.—

Y en Sisó, que segava'l blat del más Fonoll, ohí també la cansó llunyana, senti bategar son cor, y, foll de gelosia, fugí del camp tot amagantse darrera las verdissas d'un caminet.

Encés de calor y neguit, avensava, avensava, sentint cada volta més aprop el cant de la Ció.

Al veure'ls xays que pasturavan, s'atansà y, encongintse, s'amagà darrera unas verdissas y pitrassas. Suhava d'angunia. A son entorn sentia l'esquellaig del remat y la remor de l'aygua, y al lluny las veus dels segadors qu'havian acabat la tasca.

El cel s'havia tornat ben blau, el sol, cap al Montseny, tenyia de vermell las montanyas, y la calitxa ho anava envolcallant tot poch a poch.

La Ció ja no cantava.

Anà fentse fosch; l'esquellaig del remat s'ohia lluny, la cansó de la Ció era també llunyana, y en Sisó restava dret, immòvil

vora'l torrent, ab el cap baix y la vista fita en l'aygua.

Havia sigut un cobart: en Toni s'havia estat ab la Ció més de mitja hora, amanyagantla tendrament, tirantli rosas y margaridoys que sas mans terrosas arrencavan de la catifa verda, y ell, en Sisó, havia restat immòvil, quiet, sensé bleixar, darrera aquellas verdissas y pitrassas.

Àra's dava compte de tot y's consumia de rabia. Sas mans movian nirviosament la fals, y senti dalit de corre, emprenent d'esma la carrera.

Y lluny, al cap d'amunt del corriol, vegé a la Ció y en Toni darrera'l remat, acostats l'un al altre, dihentse paraulas a la orella y esclatant a riure.

Y en Sisó no pogué soportar més; uns formigons li pujaren de las camas al cap, una gran cremor recorregué sa pell seca y ardenta, sos ulls brillaren com els d'una fera, y sos llabis tremolaren; y's tornà primer vermell, y després extremament pàlit...

En Toni retornava del más Corcó tot cantant una cansó alegroia.

El sol s'havia post del tot; la plana restava quieta y emboyrada per la calitxa; las granotas y els grills havian comensat sa cansó enfadosa; de las properas masias ne venian remors confosas de crits, lladruchs y tancaement de forrellats. La fosca anava invadintho tot, y ja sols se dibuixava clarament el quadrat d'alguna finestra en quin interior hi havia llum encés.

En Toni, tot cantant, feya via cap al más. Al donar la volta'l corriol, de dalt del rasser baixà com una exhalació en Sisó, y en Toni, avans de tenir temps de girarse, senti en son coll una sensació de fret esgarriós, un dolor intensissim, y llensà un crit que un borboll de sang cuytà a ofegarli.

Instintivament portà sas mans a la ferida, apretantla ab forsa, volent detindre la sang: mes s'enterboli son cervell, y caygué a terra desmayat.

En Sisó llensà la fals sangnosa sobre la catifa del torrent, y fugí pel mitj dels camps de blat, tremolant nirviosament, veyent perseguidors per tot arreu; y corregué tota la nit.

Y arribà a un cingle del Montseny, y, en

sa fal·lera de qu'era perseguit, incapàs de pensar, senti desitjos d'estimbar-se; y son cos s'estrellà ab espetech horrible en el sol d'un gorch sech, quinas pedras quedaren esquixadas de sang.

Y en Toni, desangnant-se en mitj del cor·riol, obria per última volta sos ulls, que quedaren vidriosos, mirant al cel.

—

Al màs Corcó tot restava silenciós y quiet. Sols la Ció sorti pera guaytar el bestiar, y entrà altra volta al casal tot cantant una cansó alegroya.

JOAQUIM PLA

CARTA

A cert republicà dels qu'ara s'estilan.

..... ¿Que què volèm? ¿Que què demanèm? Llegeix, pensa, tingas serenitat de judici y te'n convenceràs.

Primerament t'haig de dir que no'm preocupo gens de si són gayres els que com jo pensan, o de si sóch tot sol. Y aquí veuràs — si es que'l vols veure — el meu desinterès. Entrém, donchs, en materia. Jo'm faig el següent rahonament, y me'l faig perque'l considero millor qu'altres y més clar y veridich. Neixo, y al esclatar a la vida ja'm considero humà, germà de tothòm. Mes l'estudio aquest humanisme, y rahono aixis: Fill de qui m'ha dat el sér, dech considerarme després fill del poble o agrupació de famílies ahont he nascut. Se'n treu d'això que, seguint aquesta teoria, dech cercar també l'agrupació d'agrupacions de famílies que's forma per la mutualitat d'interessos y de costums. Aquest resultant es lo que se'n diu comarca. Però segueixo constant en mon desitj d'aixample y confederació, y lo primer que trobo es la Nació. La Nació, si: aquest aplech de grans agrupacions de famílies, aquesta unió de personas que senten pensan y viuen, sino en comunitat en gran semblansa, y que, al formar un conjunt, se diferencian en costums y en caràcter, dels altres pobres que també'l tenen ben sagellat. La Nació, si: lo que vosaltres, els centralistas del Estat, ne dihèn regió o patria petita perque no vos heu pres la molestia d'estudiariho o perque os convé qu'aixis sigui pels vostres interessos poli-

tichs, quan no li convé a algú pels seus particulars. De la Nació ve l'associació de nacions qu'es la Humanitat, però no la petita unió de nacions que se'n diu Estat, unió feta sempre per l'absorció o supremacia d'una d'elles que s'imposa per la traició o la forsa a las altres, sinó lo que deu ésser y serà — ho afirmo — la gran confederació de nacions y de rasses, autònomas totes, totes lliures fins en el seu més infim detall, únich medi d'arribar a la pau universal y únich medi també d'arribar a la complerta supressió d'aqueix monstre que's diu militarisme, d'aqueix etern xudador que's beu totes las energias dels que trevallen.

Per això sóch humà, y per això y res més sóch nacionalista.

—

Ja sé que'm diràs que nosaltres parlém solsament de la llibertat de la Nació y no ho fem may de la del *Home*. Y ara't pregunto: ¿Què entens per *Nació*? Suposant qu'admetis la teoria de que aquesta es lo que vosaltres ne dihèn *regió*, ¿entens que *nació* o *regió* es solsament el lloch que aquesta ocupa, las montanyas, las valls, el terror que li dóna lloch? No es pas aixis. Ja hauràs pogut comprendre per lo que t'he dit que la Nació es l'agrupació de personas d'igual parlar y sentir y de semblant viure; més sintetisat, la Nació no ho es per sér propi, (1) sinó que la constituheixen els sers que l'habitan. Bona cosa'n treuriam de que'l terror de Catalunya fos lliure y esclaus els catalans! Ademés, aquesta llibertat que tu suposas, ja no seria tal llibertat ni tal nacionalisme.

Y ja que t'he explicat una de las rahons d'ésser del nostre credo, permet que m'estengui en consideracions sobre altres punts no menys precisos que l'informan.

Tu dius: «Avuy que las arts y las ciencias tant avensan tendint totes a generalisar — y ab aquest erro's veu la influhencia del caràcter castellà, que se t'ha assimilat — vosaltres veniu a particularisar y a fer patrias xicas quan en realitat han de ferse grans fins a constituhirne una sola, la universal». Ho pots ben creure, la teva teoria es completament

(1) Per més que'ls fanàticaments enamorats de las naturals bellessas aixis ho diguin.

absurda. Vaig a demostrarho, y creu que si ho meditas me donaràs la rahó. Avans que tot t'haig de notificar que nosaltres, la Nació o la patria petita (qu'es l'única que respecto y estimo) no la fem sinó que sols la *reconstituim*, y que al ferho no mirèm pas la seva extensió en kilòmetres, que nacions hi ha com Catalunya que traspassen las miserables fronteras del Estat y en altres Estats s'endinsan en busca dels limits naturals que no són tals limits ni tals fronteras, perque no es la mare Natura qui las ha fetas. D'això'n trech las següents conseqüències: primera, que la Nació es obra natural y ètnica; segona, que l'Estat (que s'aixampla y s'estreny segons sa forsa) es obra falsa perque ho es de tirans, y essent com es constituït y apuntalantse ab la religió, la propietat, l'autoritat y l'exèrcit, morirà al moment de mancarli aquests fonaments; y tercera, que la Nació, que no pot morir y es la mateixa sempre, té vida igualment fóra de l'autoritat y la política, y en la societat perfecta de demà, eminentment lliure y ahont la Naturala imperi, serà la entitat natural reconeguda com a única base de la Universal Confederació, qu'ho serà no d'Estats tiranizadors, sinó de pobles lliures y perfeccionats.

Y es que nosaltres no'n som d'enemichs del internacionalisme com tu't creus, puig que aquesta paraula ja clarament indica l'amor internacional, la germanor *inter* totas las nacions com a base de llibertat y d'avens. Lo que hi ha es que devèm concretar, donar a cada cosa'l nom que li es propi y no ficarnos en lamentables confusions.

La República! La Monarquia! Opressió, res més que opressió. Sols devèm considerarlas com poders reguladors, perque tals com las forjèu vosaltres són tiranias, res més que tiranias! Organisations centralistas y explotadoras, fonamentadas en la violencia, fetas no més que pera restringir l'esperit d'autonomia que's manifestaria, essent lliure, gran y prepotent; violacions que no podèm amparar, contra las quinas devèm lluytar a mida de nostras forsas.

Amich, tu qu'ets obrer com jo ho sóch, creus qu'ab l'adveniment de la República al Estat espanyol veurías realisats els teus

somnis de reivindicació social, els teus desitjos d'una vida perfecta? Ah! No fóra pas aixís! No es la República la qu'això't portarà. Aquesta, com tota forma de govern, serà patrimoni de la burgesia, y per radical y demòcrata que sia (1), se veurà obligada, si vol sobreviure, a desatendre las justas aspiracions que reclamèm y a ampararse ab el capital que deu ésser son aliat per naturalesa. Si en vols un exemple y el vols veure pels teus propis ulls, traspassa l'Atlàntich, y al cap d'avall del nou món hi trobaràs un Estat que, ab tot y dirse republicà federal (2), explota als obrers miserablement y vota lleys com l'anomenada de «residencia», per la qual se treu del país ab tota rapidesa als propagandistas de qualsevol ideal y de qualsevol reforma que'l govern federal (!) consideri senzillament pertorbadora del ordre públich.

Y si no ho vols tan lluny, arribat a la República vehina, la centralisadora Fransa, que tu tant retreus, y no trigaràs 'gayre a trobarhi els mateixos tirans qu'en las monarquias més absolutes, y els mateixos remats de sers humans que'ls aclaman inconscientment, portats d'una fal·lera que sovint confonen ab l'afany de llibertat y de redempció. Donchs, si t'he anomenat paisos ahont la cultura es en general més elevada qu'en l'Estat espanyol y superiorissima a Castella, tu mateix pots considerar lo que fóra la República espanyola salmeroniana: res més que un garbuix d'odis, violencias y malas passions. Y no es pas que jo sia enemich sistemàtic de la República com a govern, sinó que la considero com a *un* pas—no més que un pas—cap a la major llibertat del home; però si que't sostindré que hi ha monarquias que reconeixen majors llibertats als seus *súbdits* que moltes repúblicas als seus *ciutadans*.

Y vaig a acabar. Mes avans vull donarte alguns consells, y són: que no tanquis may els ulls a la rahó, inspirant tots els teus actes en el més pur esperit de justícia. Qu'en tota discussió no't paris may en accidenta-

(1) Això suposant que'ls governants de la República ho fossin y ho fessin de bona fe: que'n dubto.

(2) República Argentina.

lismes y empenguis de dret lo essencial del assumpto. Qu'estudihiis molt y't fixis en las obras genials dels grans mestres en la ciencia y en la sociologia, segur de que reconeixeràs com a essencial el noble esperit d'autonomia que deu informar no sols l'obra del Estat al retornar la llibertat a una nacionalitat a qui avans segurament li haurà robada, sinó també tots els nostres actes y las nostras accions, encaminats com deuen ésser al perfeccionament de la Humanitat baix la base de Veritat, Amor, Natura, sinònims de la Llibertat, Igualtat y Fraternitat, de las que os heu convertit vosaltres en propietaris y acaparadors.

OLAGUER MASSIP

D'UNAS NOTAS QUE TINCH

La vaig conèixer en un poble ahont jo havia anat a passar uns dias d'estiu, y'm va plaure'l seu posat y el seu parlar.

Tenia ella'ls meus anys si fa no fa, y se li veyia en els ulls aquella llum somniosa que al primer mirar s'endevinava reflex d'un ideal que covejava a dintre.

Ni era pagesa, ni era senyora: era una barreja de tot.

Fou ella qui se'm va atansar.

—S'esperí un xich, senyor. La mare no trigarà y ella es la que's cuyda dels quartos de dalt.

—Però vostè sabrà si hi ha lloch al hostal?

—Penso que si, senyor.—

Me sorprengué la gravetat del seu parlar, y vaig sentir desitj d'allargar la conversa.

—¿Vostè es filla d'aquest poble?

—Si, senyor.—

Y ho digué com si li requés el dirho, y semblà que's penedis d'haverho dit.

Pensantho aixis, vaig fer, pera complàurela:

—Donchs no ho sembla pas.—

Els ulls de la hostalera varen llampegar ab una gran vivesa.

—¿Per què no ho sembla?—va dirme.

—Què li diré... en tot plegat... —

Devia agraïrmo molt que li hagués dit això, perque, com si sobtadament despertés, mudà'l visatge y comensà a parlar depressa y ab franquesa, sens esperar preguntas.

—He mirat de no semblarne del poble. El meu pare era molt lletrat, y guardava llibres de quan no teniam hostal... Però no, no. Jo li diré tot. Vostè fa cara d'entendrem. El meu pare era llibreter... llibreter d'aquests que no tenen tenda; que corren pobles y venen llibres. Va passar per aquí, y la meua mare era llavoras minyona d'aquest hostal. El meu pare sabia molt de parlar ab las donas... Encara ara—afegí ab tristesa—essent casat y pare, no se'n podia estar, y va agafarlas ab una senyora, una senyorassa que tenia casa en aquest poble... ¿Vol que li conti?—

Vaig fer que si ab el cap. Qualsevol en el meu lloch s'hauria sentit encuriós com jo vaig sentirme.

—Donchs aquí hi venia, gayrebé cada estiu, una gran senyora d'aquellas de molts noms y apellidos. El meu pare'ls retreya sempre ab gran veneració... ¿Es cert que dona goig pronunciar grans noms?...

S'hi va... d'això... s'hi va *aficionar* y li portava ell mateix las bonas viandas, que nosaltres compravam a vila. Cada dia las hi duya, y trigava cada dia més a tornar.

La mare hi prenia cada trastorn... Y no tenia pas rahó. Però sab, la mare no ha llegit may cap llibre, ni sab res de lo qu'es amor...

De la nit al dia, el meu pare...— en essent aquí els ulls de la hostalera esdevingueren majestuosos en el mirar—no va tornar, y l'endemà tampoch, y fins al cap de molts dias no'l varen trobar.

Era a la bassa de la Farga. La mare va dir a tothom que hi havia caygut. Jo vaig dir a tothom que s'hi havia llensat...

Aquella senyora era desapareguda d'ensà que's va trobar al meu pare. Aquí's va parlar molt d'això... En el poble no hi ha ningú qu'hagi llegit may cap llibre, y ens varen deixar solas a la mare y a mi... Millor!

Sòrt he tingut dels llibres... ¿Vostè n'ha llegit de llibres, eh? Donchs aixis ja ho sab per què'n vaig tenir sòrt. Ab els llibres no he viscut may aquí. Llegint, may m'ha semblat viure entre aquesta gentota... Sempre m'he fet ab la gent de dintre dels llibres.

Quan més solas ens trobavam després de la mort del pare, no'ns va deixar may un noy... el noy de ca'n Petit. Era un xicot com

d'altres que jo n'havia trobats llegint. De primer no sabia com dir-me que m'estimava. Y m'estimava molt! Després ja li vaig fer dir.

Ens passavam las horas mortas llegint abdós en un mateix llibre. La mare'ns deya ximpls y ens deixava fer.

Fins que vaig ésser ben bé d'ell, y ell va ésser meu del tot, no vaig comensar a anyorar al meu pare. Ne parlavam del meu pare a totas horas, y a copia de parlarne'ns va entrar un gran desitj de saber ahont havia anat a parar la gran senyora... aquella.

El noy de ca'n Petit, el meu Joano (se deya Joan, però vam quedar per dirli Joano) va fer un viatge a ciutat y va buscar molt. Després ens va entrar el desitj de buscarla pels boscos de Turiguera, que diuen que hi ha bruixas... Tampoch li varem trobar!

Com menys la trobavam, més gran era'l nostre desitj de buscarla...

«Joano—li vaig dir un vespre.—¿La vols trobar?» En Joano ja era com jo de valent. Me va dir que sí.

Me'n recordaré morta y tot! Ja havíam sopat, y la mare s'havia adormit a taula. Las nits llavoras ja eran fredas. En Joano va xiular... Ne sabia de fer senyas en Joano!

Vaig sortir, y abdós ens varem embolicar ab la mateixa manta.

La Farga es a mitja hora. L'aygua de la

bassa semblava morta o adormida. Ens varem enfilat al empit y ens varem abraçar y besar molt.

En l'instant de despedirnos ell devia dubtar, perque va dir-me: «¿Vols dir que hi es?»

Que hi era, encara m'ho crech ara. Però jo llavoras estava boja y'm creya que li trobaria viva y tot.

En Joano's llensà a l'aygua. Va trigar!

A la fi va sortir... va treure'l cap, y esbufegant va dir «No hi es!»

Els ulls d'en Joano lluhian com estelas en l'aygua negra... «¿Ho has resseguit tot?» li vaig dir jo... Va tornar a dintre.

Quan va clarejar el mati, encara en Joano no havia sortit...—

En aquest instant va entrar al hostal una dòna resseca, esgroguehida... Me va mirar de reüll.

—¿Tindrèu quarto pera mi?—

Va emmenarme cap dalt, y a mitja escala va mirarme ab sos ulls de mirada esmortuhida y va dir-me:

—No se la escoltés pas, senyor, a la noya.—

Va semblarme que la bona dòna tenia por de que jo també'm deixés conduhir fins a la Farga.

JOSEPH M.ª FOLCH Y TORRES

JULIOL

Un raig de sol daurat, càlit, brillant,
un cant d'aucell perdut entre'l fallatge,
una garba desfeta en mitj de l'era,
dos papallons volant, petonejantse,
un crit de falsiot, un cel tot blau,
y allà, al lluny, la verdor de las montanyas.

Això escolto, això veig pel finestral
qu'adornan els rosers de rosas blancas;
ensemps, adalerats, els batedors
veniant el blat ja sech, núvols d'or alsan.

L'hereu, en mitj de l'era, fa trescar
la mula que, suhant, trota cansada.

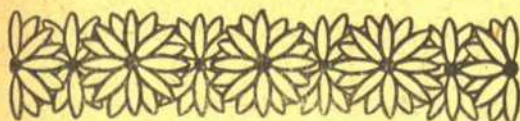
Al desgranars la espiga, apar confós
ohirse un llarch gemech qu'al cel s'enlayra.

Més lluny els camps s'estenen erms, segats,
algún llacó migrat tan sols hi branda:
el vent pera cantar no s'hi entreté...
a poch a poch s'acosta, xiscla y passa...
Tot riu entorn del camp, tot, menós ell:
el sol ja'l besa, mes son bes el mata.

Y el raig de sol daurat, tebi, vibrant,
y el cant d'aucell, perdut en el boscatge,
y, entre la vida, el camp segat morint,
absorbeixen mon sér... Y cau la tarda.

TRINITAT CATASÚS Y CATASÚS

EL PROGRÉS INDIVIDUALISA : L'INDIVIDUU ES QUI PROGRESSA

LS cervells inferiors veuen la lluita, el drama, en el topament material, ja sia d'home contra home, ja sia dels elements contra aquell.

Els cervells superiors troben el drama en la senzilla oposició de passions, sentiments, caràcters e idees.

En temps dels romans, desde la plebe fins als més alts magnats, tots assistian al circh a contemplar y fruhir el sangnant espectacle de la destrossa dels esclaus, uns ab altres o bé entregats a las feras. Aixís mateix avuy dia la plebe (y de plebe n'hi ha molta), o sia el cervell inferior, fruheix, ademés de las corridas de toros en que s'hi barrejan totas las classes socials(1), el melodrama, perque la fulla del punyal brilla y l'enlluhera, o perque la olor de la pólvora la emborratxa. En cambi ab el drama, ab la lluita d'idees, sols hi pot disfrutar el cervell superior, el cervell qu'ha evolucionat.

S'ha d'entendre, donchs, per *plebe* tota la massa social, comprenent tots els ordres y jerarquias. Mentres hi hagi massa hi haurà plebe.

Emperò hem progressat. Els cervells d'avuy ja no són els cervells de sigles enrera. Mes cal advertir que no hem progressat en massa, que'l progrés ha sigut *individual*. Hi ha un fet científicament innegable. Aquest fet es el major volúm y tamany dels cranis d'avuy comparats ab els antichs; fet que's demostra ab el gran nombre de parts difícils que hi ha avuy y en l'antiguitat no hi havia. Avuy tenim que'l major nombre de parts són distòcics, y qu'abundan cada cop més els especialistas en obstetricia per las moltas intervencions y maniobras quirúrgicas que dit aete requereix, moltas d'ellas degudas a la causa citada avans, o sia l'aument de volúm del crani en els fetus.

En efecte: una de las causas més freqüents de distòcia es la resistencia qu'ofereix el canal pelvi-genital al pas del fetus, resistencia que s'explica per la relació de diàmetres entre'l continent (la pelvis) y el contingut (el fetus). Ademés, el crani es la part del fetus que costa més d'atravessar la pelvis, tant per son major tamany com per la irreducció de son diàmetre deguda als ossos que'l integran. Y si a això anyadim que'ls diàmetres del estret superior de la pelvis, qu'es el punt ahont la circumferencia es menor y per lo tant més resistent, *promonto-supra-pubi*, *oblicuus* y *transvers*, han conservat sempre en tot temps y en totas las edats las mateixas dimensions (11 cms., 12 cms. y 13 1/2 centimetres respectivament), com se demostra pels estudis fets en ossaments de las rasses prehistòricas desde la de Neandesthal fins la de Cro-Magnon, tindrem que: si las distòcias per resistencia han aumentat d'un modo notable en el transcurs dels sigles, se deu indubtablement a que han aumentat els diàmetres del crani del fetus. Es, donchs, evident el major tamany del crani actual.

La successiva disminució dels diàmetres dels cranis com més remota es sa antiguitat, està perfectament comprovada. Aixís veyem disminució en els cranis de las momias egipcias comparats ab els actuals. Relativament a aquellas, tenen més petits diàmetres els cranis de la rassa de Cro-Magnon (dolicocefala), prenent per tipo'ls cranis trobats en la grotta de dit nom y exhumats en el Perigord per Christy y Lartet; rassa que també fou trobada en molts altres punts, entre ells la vall de l'Adelayda de la Occania, y quinas ossaments están barrejadas ab restes de pedra tallada fina y d'animals com l'elefant primitiu (*elephas primigenius*), rinoceront (*rinoceros tichorhinus*) os (*ursus spelens*), reno (*ceruus tarandus*), etc. Successivament tenen més petits diàmetres alguns tipos de crani de l'època paleolítica, com el trobat en la Truchère (braquicefal), aprop de Lyon, en un jaciment d'*elephas primigenius*, y dos o tres tipos trobats aprop de Paris, a Grenelle, en els aluvions dels nivells mitjos (mesocéfals) l'un y sub-braquicefal l'altre). Són més petits els diàmetres dels cranis mascles de Caustadt, Egistheim, Brux y Denise, y els femellas de Straengenves, de l'Olmo y de Clichy, y successivament disminueixen fins al crani de Neandesthal (dolicocefal y platicefal) trobat en las cavernas de Bèlgica y que, segons DuBois, es intermedi entre'ls del simi y l'home. Lo cert es que s'assembla molt al casco del crani del gorila femella, y també al crani amplificat d'un hilobatus. Tots els antropòlegs qu'han fet dits estudis, Quatrefages, Harvey, Broca, Topinard, Retzius, Christy, Daubenton, Quelet, Jacquart, etc., están, donchs, conformes en admetre l'aument successiu dels cra-

(1) Pot citarse com exemple la darrera salvatjada ocorreguda en la plaza de toros de San Sebastián, entre quals espectadors hi figuravan desde'l catòlich marquès de Pidal al ateu més despreocupat, y desde'l botiguer més panxacontenta al gitano més supersticiós, comprenenthi francesos y espanyols.

nis, ab lo qual queda confirmat el major volum y tamany dels cranis contemporanis comparats ab els antichs.

Però ¿es qu'en realitat aquest fet significa progrés? O millor dit, ¿es que'l progrés, el constant desenrotllo de la intel·ligència, se manifesta pel major desenrotllo cranial? De cap manera, perquè resultaria un *progrés* contranatura, un *progrés* fals, negatiu que'l desenrotllo de la intel·ligència operés en els cossos humans en el sentit de fer creixe'ls cranis y no fer creixe ensemps las pelvis. Lo que'n dihem progrés fóra quelcòm d'anticientífich, d'antinatural, de monstruós. Per lo tant, aytal suposició es un disbarat inadmissible, y no podem dir a *crani més gros, cervell superior*.

Deixant de banda'l gruix de las parets cranianas, que no es igual en els cranis de totes las rasses ni fins de tot temps dintre una mateixa rassa, y despreciant las eminencias y protuberancias que forman els ossos en la part interna de la cavitat cranial y que no són pas iguals en tots els cranis; admetent ademés una relació directa entre'l crani y la capacitat cranial, de manera que a major crani major capacitat, cosa qu'estàn molt lluny d'admetre'ls antropòlegs; y concedint que a major capacitat cranial major cervell, no per això'l cervell s'ha superiorisat, ni per això ha progressat.

No's pot admetre que *major cervell* vulgui dir *cervell superior*, puig fóra igual qu'admetre que una dòna ha de tenir tanta més llet com major sia'l volum de sos pits, essent aixís que hi ha dònas que, tenintlos molt voluminosos, no poden criar, y altrás dònas magras, de temperament nirviós, que són lletas en excés. Me serveixo d'aquest exemple per sa molta claretat. De la mateixa manera que la secreció de la llet depèn del teixit propi de la glándola mamaria, que la segona dòna pot tenir molt desenrotllat y la primera ofegat pel teixit adipós, en el cas dels cervells la superioritat depèn de la substancia gris, y per això la grandaria del cervell res significa, puig pot estar empastifat de substancia blanca. Tenim, donchs, que major crani y fins major cervell no signifiquen sa superioritat, y per lo tant no impliquen progrés.

Si ens fixem en la part dinàmica del cervell, es a dir, en sa fisiologia, y esbrinem el funcionament dels cervells d'avuy y dels de l'antiguitat, trobarem com ja he indicat, las mateixas tendencias y propensions en els cervells de la plebe, de la *massa* d'avuy, qu'en els de la plebe o *massa* d'avans, solsa-sament disfressats per las circumstancias de lloch y de temps, puig el medi d'avuy no es el mateix d'allavors. Aixís veyem, com deya al comensar mon article, a la *massa* antiga assistir als circhs romans, y a la *massa* ac-

tual assistir al melodrama, al drama vulgar y sangnant, pera fruhir no més la lluyta material, grollera, la lluyta aparatosas qu'es l'única que pot capir. El drama d'idees sols el fruheixen determinats cervells; aquest cervells que són els qu'han evolucionat, els qu'han progressat: en una paraula, són els *cervells superiors*.

Conseqüència lògica de tot lo qu'he dit es la següent: El públich qu'assisteix a dits espectacles, la *massa* que'ls assaboreix, lo mateix que l'autor del melodrama, no poden haver evolucionat; son cervell no ha dat ni el més petit pas pel camí del progrés; són y seràn *cervells inferiors*.

Se'm dirà, tal volta, que l'autor pot molt ben ésser un gran artista; mes jo contesto que'ls artistes d'avuy en dia, ni individual ni col·lectivament han assolit las alturas qu'assoliren els artistes antichs (grechs, egipcis, persas, etc.), ab lo qual incidentalment demostro que l'art no ha progressat en quant, més que funció de cervell, *es funció de cor*. Aquesta qüestió sols l'apunto lleugerament, ja que per sa importancia por ésser objecte d'un altre o varis articles, quan me llegui: però consti que lo dit ho defenso ab la fermesa que dóna la convicció.

Com deya avans, sols un cert número de cervells escullits viuen el drama de la Idea; sols aquests han seguit pels hermosos y florits viaranyes del progrés, sols aquests han evolucionat d'un modo ascendent; en una paraula, sols aquests han aumentat sa substancia gris en quantitat y en qualitat, confirmant que *el progrés ha sigut individual*.

Enrera, donchs, tots els colectivistas y socialistas de tota mena, que ni quan enrahonan de bona fe (cas excepcional), poden haver sentit el progrés, y quin cervell no pot haverse superiorisat. Enrera, dich! ¿Que no ho veyeu que la *massa* no pot evolucionar, que com a *massa* ha de seguir essent estúpida e inconscient y que no li es possible la salvació? ¿Que no ho veyeu que son cervell serà sempre esquifit (*cervell inferior*)? ¿No ho veyeu?... No, no ho podèu veure, perquè'l teniu més esquifit y més migrat encara: *teniu cervell infim!*

Deixeu pas (o barreuli, es igual, no per això li privarèu) al progrés del individu. Sols aquest es susceptible d'evolució; sols aquest superiorisa son cervell; sols aquest emet las idees que, servint de llevor en un altre cervell, ne fan germinar altrás y altrás sens interrupció; sols aquest viu y fruheix la hermosa lluyta de la vida.

Feyna ben negativa es, donchs, el voler educar las masses. Per això acabo aquest article com l'he comensat, dihent: *El progrés individualisa, o millor, Qui progressa es l'individu*.

RAFAEL VALLÉS Y RODERICH

ELS PROBLEMAS DE L'ANTOLOGIA GREGA

posats en versos catalans per R. MIQUEL Y PLANAS

XXXII

LAS FILADORAS

(De Metrodor)

Així t'has escapat de la pobresa
essent bona feynera;
es la necessitat qui perseguintnos
la pena del treball ens fa planera.

En altre temps filavas en un dia
una mina de llana;
ta filla gran, com tu trevalladora,
una mina y un ters també'n filava.

Mitja mina ta filla més petita
podia fer no mes...
Ja'ls temps han millorat: al dia basta
que'n filèu una mina totes tres (1)

XXXIII

ELS AMORETS

(De Metrodor)

Som aquí tres Amors; l'aygua dels banys
tota surt de nosaltres. Jo, el primer
ab l'aygua que s'escapa de mas alas
en un sisè de jorn els ompliré.

L'altre Amor de la esquerra porta una urna
qu'en quatre horas els banys omplir podrà.
El del mitj ab son arch que regalima
del jorn una meytat hi esmersarà.

Determina ara'l temps que'ns havem pres
pera omplirlos depressa entre tots tres (2).

(1) Antologia; XIV, 134. Se tracta de trobar las quantitats proporcionals a lo que filavan avans, qu'es lo qu'ara fila quiscuna. Posant:

$$x + \frac{4x}{3} + \frac{x}{2} = 1 \text{ mina}$$

s'obté pera la mare

$$x = \frac{6}{17} \text{ de mina}$$

locantne respectivament a las fillas $\frac{8}{17}$ y $\frac{1}{17}$ respectivament.

(2) Antologia; XIV, 135. Com el problema VI. Resultat:

$$x = 1 \frac{1}{11} \text{ horas} = \frac{1}{11} \text{ de dia (de 12 horas)}$$

XXXIV

ELS RAJOLERS

(De Metrodor)

Oh, rajolers! tinch pressat! La casa haig d'enllestrir
y em calen a horas d'ara no més trescents mahons;
el temps es bo, y tu, destre pots fèrmels si t'hi empenyas
tots trescents en un jorn.

Ton fill que may se'n deixa si avans doscents no'n compta,
ton gendre que pot ferne encar cinquanta més,
podrà molt bé ajudarte y ab vostra feyna junta
del pas sortirèu prest (1).

XXXV

L'ESFONDAMENT

(De Metrodor)

Planyèu, passants, la nostra sòrt nefasta
car som els convidats
d'Antioch, que la casa al enfonsarse
entre sas runas soterrà aplegats,
donantnos ab tan greu malaventura
aquest lloch del festi per sepultura.

Quatre amichs acudirem del Tegèu
ab cinch d'Argos y dotze de Messena
al convit, desitjosos de fruhir
la dolça joya de la taula agena.

Esparta aquí hi tenia
la meytat de l'alegra companyia,
y el cinquè de un cinquè
Atenas hi dugué.

Hilas se deya l'únic corintia ..

Ni Antioch de la mort pogué escapar! (2).

(1) Antologia; XIV, 136. El treball en 12 horas de quiscun es respectivament: 300, 200 y 150 mahons, o sia 650 en total. Posant la proporció

$$750 : 12 :: 300 : x$$

s'obtinirà'l resultat

$$x = 4 \frac{4}{5} \text{ horas}$$

temps necessari pera fer 300 mahons, trevallanthi tots.

(2) Antologia; XIV, 137. Aplicant la regla dels primers problemes, consemblants ab el present, se trobarà

$$x = 50 \text{ convidats}$$

SALOMÉ

Aquell dia Herodes feya quaranta dos anys. Y pera celebrar aytal diada convidà a sa taula als seus generals y cortisans, als seus amichs romans y als homes principals de Galilea.

L'àpat era esplèndit. Criats negres de rissats cabells y dents més blanques que flors de taronger, servian bous d'Italia en safatas d'argent y peixos magnífichs en platas de cristalls policromats. Els vins de Grecia eran abocats per verges núbils, y els pans de blat d'Iberia eran servits per esclaus ibèrichs. Y els persas esclaus serviren en cistelles d'or las figas preuhadas de sa patria, y els assiris las magranas dauradas que somriuhen en els jardins morts de Babylonia, y els alarbs sos dàtils torrats... Y, tot menjant, els romans parlavan y Herodes somreya: estava content, era felis...

Casat als dinou anys ab Aretas, als sis anys la va repudiar. Y com Aretas era de rassa alarb, aquests van declarar la guerra a Herodes. Y la guerra fou barbra y salvatge: galileus y alarbs morian lluytant furiosament; els camps s'ompliren de cadavres sangnants, com s'omplen de rosellas els de blat; las llars s'apagaren; un hàlit de mort arreu s'estengué, com au malèfica qu'obrisas negras alas pesantas; y las quietuts eternal dels boscos, y els solemnials silencis montanyenchs, se negaren en l'aygua dels llarchs rius, que devallavan rojos. Però'ls romans, els heroichs romans, humanitariament intervingueren y la pau se feu... Herodes triomfà; y victoriós, muntat en el més bell cavall del enemich, engalanat de porpra y d'argent, recorregué son triomfant reyalme entre'ls crits de las munions contentas y admiradas y els sons metàlichs dels clarins daurats. Y va fruhir del triomf com jova esposa fruheix del espòs; y va fruhir dels crits y de las festas, de las dansas y els vins... Bacanal insòlita y reyal decorà sa vida victoriosa.

Llavors fou quan va enamorar-se d'Herodias, la seva cunyada. Era al estiu; las nits eran blavas y serenas; els arbres invitavan al amor... Eran sols—sols reyalment—al seu palau. Una nit anaren a passejar pel jardi. Al cel lluhian els estels, en la terra resavan

las flors... Caminavan agafats pel bras, molt apropats, y's parlavan buydantse mutuament els pensaments, ensenyantse'l cor. Aixis parlava Herodes:

—Herodias, fa molt temps, molt temps, que volia parlarte. Tinch desitjos de dirte certas cosas que's mouhen aqui dins, en el meu cor... Però no sé com dirtelas, germana: tinch por, molta por.

—¿Por?... ¿Y de què?

—No ho sé: de tu, del cel, del ayre... no ho sé pas. Es una por estranya la que tinch. Por d'infant o de vell... Escoltam, Herodias...—

Caminavan. El palau era lluny. En el cel els estels mostravan els matisos del seu or; en la terra, al jardí, las flors psalmodiavan.

—No sé pas com dirte que t'estimo... Fa mol ttemps que, passejant per aquest mateix jardí, m'ho preguntava: «¿Còm li diràs, Herodes, que la estimas?»... Y com si fos poeta preguntava a las flors: «¿Còm li diriau?» Y las flors responian: «No ho sabem». Y ho preguntava als estels y als aucells, y no'm responian. Per'xò, Herodias, no sé pas com dirte que t'estimo.—

Seguian caminant. En el palau un'arpa evocava somnis d'àngels, en el cel els estels seguian tremolant, esporuguits de las remors nocturnas, y en el jardí las flors dialogavan, rublertas de flayra y d'amor.

—Ets tan bella, Herodias, ets tan bella!... El miracle de la teva bellesa es tan complert, que al véurel sento temptacions d'agenollarme... Ets tan bella, tan bonal... Totas las negrors y lluhentors que vagavan pel món, un dia van trobar-se y aplegar-se, e infantaren tos ulls. Els teus cabells van néixer d'esguarts teus... Y tos llabis, tos llabis divins, són fills dels de las deesas helénicas...—

Y caminavan, y al seu entorn els arbres murmuravan, eternament alegres.

—Herodias, ¿m'estimas?...—

S'aturaren, y en la fosca poètica qu'ho inondava tot, somrigué Herodias. ¿L'estimava? No, però'l desitjava... Volia ésser reyna, dominar... Per'xò quan Herodes li va tornar a dir:

—Herodias, ¿m'estimas?...—

Ella respongué:

—Si, si, t'estimol...—

Y van abraçar-se... Y els petons esclataren alegres, riallers. La boca d'ella esdevingué deu inestroncable de besades, y la d'ell beyre en el que las besades queyan... Y els arbres s'inclinaren; els carnals misteris floriren; en el palau l'arpa evocava amors; en el jardí las flors sospiravan.

Y desd'aquella nit Herodias y Herodes visqueren com esposos, sempre junts... Y Herodias, a fi de dominar a Herodes y manar en el reyalme, ubriagava al seu amistansat de delicias y plers; y li ensenyava totas las corrupcions de la carn y totas las depravacions dels sentits, y la gama de totas las lascivias va lluhir entre ells dos. Y van disfrutar lúbricament, pecadorament... y tant van gaudir que, una volta, ell se cregué morir d'amor y goig...

Era al mitj dia; el cel era tot blau, ni un sol núvol el solcava... Van veures al jardí; ella aparexia hermosa com may, ab els cabells cayguts sobre la esquena com mantell reyal, y desprenia, amorosament, flayra dolsa, suau, acaricianta. Quan ell la vegé restà admirat; la trobà tan bella y desitjable!... Y, dolsament, comensà la conversa; y, tot parlant, ella's despullà lentament, fins apareixe nua, incitanta, curulla de lúbrich desitj; y somrihent, mostrant las sevas dents entre'ls llabis, el va invitar al goig, a l'alegria. Y tombantse y jeyent sobre un gran munt de flors totas del color de la porpra, li va mostrar tota la hermosura de son cos blanquissim, qu'entre las flors vermelles semblava lasciucigne endormiscat en un llach de sang... Y al véurela tan bella, tan divina. Herodes senti que's desmayava, que'l cap li fugia, que las camas li tremolavan ab tremolor intensa. Y ple d'amor, ubriach de desitj, va caure de genolls al devant d'ella, qu'en mitj de las flors seguia somrihent, acariciada per las incitants flayres que neixian al seu entorn florit... Y la va besar lascivament, ab la boca inflamada per l'afany...

xos, serviren taronjas, y dos romans bruns, herculis, hermosos, serviren rahims. Y l'alegria cantava en la cambra; tothom estava alegre, satisfet...

Un romà, poeta, recità un poema lloant a las cortisanas de sa patria, y un egipci, filòsop amoral y decadent, s'entusiasma tant ab aquest poema, que llevantse del seu setial abraçà al romà, besantlo en la boca, per lo que un galileu va enfadar-se y va parlar del bé y de la moral... L'alegria triomfava; tothom reya; els bons vins feyan el seu efecte...

Llavors fou quan aparegué Salomé, tota nua, ab els cabells tallats arràn d'espatllas... Era hermosa, esplèndida. La flor del seu rostre somreya sobre'l càlzer magnífich del seu coll; sota aquest, mostrava'l pit tota sa boniquesa inefable. Abultat, ple, august, ab bella corva, tot ell se'n anava endevant com atret per misteriosa ansia, y en ell, com els nenúfars en las ayguas, somreyan els pits, blancas magranas de roja corona, caps d'infant sense cabells, ventres minúsculs de ninas de carn... Y el pit finia en l'anell voluptuós de la cintura, y animant a aquesta, impulsantla, li feya produhir las bellas corvas del ventre y las caderas... Y el seu ventre era un ull immens, y sas caderas dugas galtes rossadas... Y eran brancas opulents las sevas cuixas, que neixian en la petita soca dels seus peus...

Herodes, devant bellesa tanta, va admirarse. No la coneixia a Salomé. Herodias, sa mare, moltas, moltas vegadas, mentres l'acariciava llargament, li parlava d'ella y de sa bellesa; y li deya:

—Herodes, els pits de Salomé són més bonichs que'ls meus, més incitants... Els seus llabis són més rojos que'ls meus, y sas besadas segurament més dolsas que las mevas...—

Y afegia:

—Tu la possehiràs: vull que'l teu cos frueixi del seu...—

Y Herodes, poch a poch, anava enamorantse d'aquella jamay vista hermosura, y abraçant a Herodias, murmurava:

—Salomé, Salomé!...—

(Acabarà)

L'apat era esplèndid. Dugas nenas blancas ab blancor blavosa de llet, y ab els ulls bai-

CARLES ARRO Y ARRO

NOTAS BIBLIOGRAFICAS

CARNETS D'UNE DEMOISELLE DE SAINT-DENIS, *publicats per L. Xavier de Ricard*. — HISTOIRE MONDAINE DU SECOND EMPIRE. (*En attendant l'impératrice*). — Paris. Librairie Universelle. 1904.

Ab aquests títuls en Xavier de Ricard acaba de donar al públich son darrer llibre. Una òrfana d'un oficial d'infanteria de marina, neboda d'una cèlebre modista de París, es recullida per una comtesa que, introduhintla a la cort, li dóna ocasió d'estudiarhi l'ambient, las passions, las feblesas y els vicis de tots aquells qu'envoltaren la dinastia dels Bonapartes en l'anyada del 1852 al 1853.

Aquesta òrfana es l'únich personatge imaginat que's troba en aquests reculls verament històrichs. En Xavier de Ricard està interessat en no donar a coneixe'l nom del prop parent que per sas relacions en la cort pogués ferse ab tan interessants notes.

Es un llibre d'història tal y com seria agradable de vèurela escrita sempre, donchs estudia'l medi en que's mogueren las figuras capdals, qu'en totas las èpocas de la humanitat no han sigut més que síntesis del poble que las ha envoltadas.

En sas pàginas s'hi troban justos retrats que fan viure als personatges devant del lector, y la galanura d'estil, las anècdotes escampadas per sos capituls, y la fina ironia que hi traspua, fan apareixe'l llibre escrit en *cette bonne et saine humeur française d'antan* que persegueix son autor a jutjar per lo que diu en el prefaci-dedicatòria que hi ha en el volum.

Mr. Ricard ha sabut portar a bona fi la difícil tasca d'assimilarse àridas notas y exposarlas ab estil propi y personal, cosa lograda, donchs la lectura del llibre dóna idea d'una conversa ab son autor.

En fi, aquest llibre aclareix forsa punts foscos del prop-passat però embrollat període del segon Imperi. Es obra literaria y científica a la vegada. Esperém el segon volum.

F. PUJULÀ Y VALLÈS

ROCAMBOLADAS

En la *Crònica* del n.º 1335 de *La Esquella*, en Roca pobre, per mal nom *P. del O.*, després de desfogarse ab tres o quatre esbufechs de rabia, diu que no vol més *polèmica* talment com aquelles criaturas impertinentas y mal educadas que quan algú las hi estira las orelles, tot fent el patarrell cridan: «Això no val! No hi jugo més!»

Però vina aquí, infelís. ¿Que t'ho creus de debò que t'hem concedit la beligerancia? Ja ho crech que no hi vols jugar ab nosaltres,

perque veus que't coneixèm massa'l jòch, y tu necessitas *pagesos* que acabin d'arribar del hort. De totas maneras, cal fer una petita aclaració pera que serveixi de resposta a certas personas que ab més bona fe que reflexió's dolen de que JOVENTUT se rebaixi a disputar ab *La Esquella*.

Suposém que una persona decent và seguint son camí, y li surt un pinxo qualsevol, y no té altre medi pera desempellegarsen que fershi a bolets. ¿Vol dir això que s'posi al nivell del atracador? Y si algú li crida «sembla mentida que un subjecte com vostè's fassi ab tipos d'aquesta mena!», ¿no es la resposta més senzilla dir: «Dispensi, no m'hi faig, me'n desfaig?» Donchs apliquém el qüento: JOVENTUT, al atacar tot lo que creu que contribueix al embrutiment del poble català, ha degut naturalment tocar, ab molta repugnancia, això si, las llagas dels de *La Esquella*. Per això cridan. Però com que JOVENTUT no viu afalagant el mal gust del públich, ni mira may el llibre de caixa, ni son cos de redacció està compost de *meritoris* com tu dius, oh pobre Roca, (que sempre valdria més que si's compongués d'una colla de *perdularis*), seguirà fent el seu fet a despit de tothom.

Tu dius qu'ets un autor modest (no'm fassis riure), que fa trenta anys vius del favor del públich. També del favor del públich ignorant y badoch hi viuen els curanderos y arrenca-caixalis que l'explotan. Per això quant més s'educa al poble, tant més se reduheix el vostre públich. Y d'això plora la criatura.

Si jo he intervingut personalment en aquesta qüestió, es porque tu vares tenir el mal gust d'aludir-me atribuint-me ideas que no professo. Ja't vaig dir que tu, per molts diners que tinguessis, sempre serias un miserable. Però lo que no volia deixar passar, ni tractantse de tu, era la suposició calumniosa que feyas de que jo fos tan estúpít que m'adornés ab plomas d'altri, y sobre tot, que'ls meus companys fossin tan baixos pera vendre com certs *concejals* o memorialistas literaris. Als meus companys y a mi ens pots dir ruchs y fins culs d'olla: ens té sense cuydado; però nosaltres ab tota la rahó't podem dir embustero, y també'ns té sense cuydado la manera com t'ho prenguis. De polèmicas ab tu no se'n hi poden tenir, es veritat, però se't pot dir lo qu'ets, y això ho farém sempre que'ns dongui la gana.

Tu anirás seguint el teu sistema de la calumnieta baixa, preparant la fugida si convé; el sistema de l'alusió malévola... porque tu no donas may la cara. Tu ets de la escola d'en *Pastetas*, aquell *torero d'hivern* del teu company de *causa* en Ferrer y Codina; tu sempre't tombas d'esquena. *Alanta*, donchs, y't torno la *vayna* que m'endressas. He consultat molts diccionaris y m'he convenut de

que'l mot no es català. Quan publicuis un vocabulari del pati de la Gardunya li pots incloure. Per ara no més te dich: *Me l'apartas!*

ORIOL MARTÍ

NOVAS

Sembla que las comarcas lleydatanas veuràn defraudadas las esperansas que tenian de conseguir la prompta construcció de la línia ferrea del Noguera-Pallaresa. La tradicional incuria ab que'ls governs de Madrid miran sempre'ls interessos de Catalunya, y las intrigas d'en Delcassé pera que'l govern francès procuri la construcció d'un camí de ferro que passi per las terras del districte que dit ministre de Negocis Estrangers representa com a diputat a Corts, faràn que las planas de Lleyda, d'Aràn y d'Urgell continuhin en la més desesperant miseria per no poder exportar els richs productes de sas hortas y de sos camps.

Es un exemple qu'haurian d'aprofitar els lleydatans pera no votar may més diputats *cuneros* o caciquistas, y la generalitat dels catalans pera ferse càrrech del abandono en que'ls governs centralistas deixan els nostres interessos, ensemps que del cas que's fa en las capitals estrangeras de las *altas dots* diplomáticas dels representants d'Espanya com en León y Castillo.

Un dels pochos que s'han interessat prop del govern espanyol pera la concessió del ferrocarril del Noguera-Pallaresa, ha sigut el diputat en Lluís Domènech y Montaner, al qual, segons sembla, no han pas secundat com deviam certas *forças vivas* com els senyors del Foment y altres que fa poch temps que figuran en el regionalisme. En Domènech té rahó d'estar indignat del comportament de molts individus que dihentse catalanistas tan malament serveixen als interessos de Catalunya, y qu'en cambi, segons se diu, no descuydan els seus particulars: perque si aquests interessos particulars no existissin, altra fóra la campanya que contra'l govern se faria en els moments actuals.

Desitjariam que no fos veritat tanta mesquinesa.

Ara, per la Mare de Deu d'agost, la *Fraternidad Republicana Graciense* té de celebrar un gran *certamen literario*. ¿No ho sabian? Donchs ja n'estàn enterats. Els entes d'aquella *entidad*, com que són *españoles* (de Gracia), invitan a tots els *españoles* a pendrehi part, y es clar, no s'hi enviarà res que no estigui escrit en la *armoniosa*, que, po-

breta, quedarà ben mal parada. El criteri ben ample, però la llengua ben estreta: no més la castellana, y las altrás que reneguin.

Afigürinse que un dels temas d'aqueix gran *certamen literario* es: *Lucha con la vida por la vida*. ¿Volen més ardor bèl·lic? No sols lluytan per la vida, sinó fins ab ella. Aquests valents són del gremi d'aquells de *La Publicidad* que volian clavar la *rojo-gualda* a Washington. Y això s'ha de cantar en vers, però «en metre lliure». *¡Viva la libertad!*

Després n'hi ha un altre de tema tan *progreßiu* com aquest: *Embriaguez del vino y de los ideales*. Y el metre també es lliure, per desgracia; perque li caldria'l metre del *Himno de Riego*.

Encara que, a nostre entendre, millor fóra la mitja-cana d'algün *reaccionario*, que, cayent sobre la esquena dels organitzadors de la festa, els ensenyés qu'avans de fer *certamens literarios* cal saber lo qu'es literatura.

Vaja, que aqueixos jochs florals no arriban ni als de Canprosa. Tot lo més són de Can Pals y Ganxos. Y aixis se consagra la ignorancia dels ilusos, pera dar gust als politichs pervertidors del poble.

¿Veritat, Lerroux?

A propòsit d'en Lerroux: Ara's volia fer diputat per Almadén, consensut de que'l *pueblo* d'aquí ja's va cansant d'ell y aviat no'l voldrà per *amigo*. Però a Almadén ha guanyat el candidat ministerial; en Lerroux ha anat a l'aygua, y haurà de tornar a regnar al *Paralelo y suburbios*, si pot.

Que no's desanimi, per'xò. Mentres hi hagi *correligionarios* que fassin certamens com el de que acabem de parlar, encara hi hi camp d'exploitació per recorre.

El que sembla desanimat del tot, y no's determina a venir a fer de *fantoche* a pesar dels prechs dels *fraternos*, es el pobre Salmerón! Y es llàstima, perque un sabi com ell hauria estat en caràcter presidint el *certamen literario* de Gracia.

Quina gracia que'ns hauria fet!

L'entusiasme ab que ha sigut acullida en el districte municipal según la constitució de las «Escuelas del Districte según», y el creixent èxit de la suscripció oberta entre'ls vehins y casas de comers e industrials de dit districte pera'l seu sosteniment, permetrà afegir, a las ensenyansas de pàrvuls y elemental, las classes de nit per adults, de càlcul mercantil, teneduria de llibres, dibuix, francès y teoria de teixits, que s'inauguraràn com aquellas en el mes d'octubre vinent.

Al dar aquesta noticia no podem menys

de lloar com es degut el fi patriòtic, benèfic y de cultura que aquella institució's proposa realisar, y la importancia grandissima que tindria la propagació per Catalunya d'institucions semblants. Cal, donchs, estimular els esforços de tothom pera que dites escoles serveixin d'exemple a las moltes que s'han de fer; cal ajudar moral y materialment a l'obra comensada per dita associació, sia mitjansant la suscripció com a socis, sia fent donatius. La propagació de la cultura es el medi més pràctic pera que Catalunya assoleixi els seus ideals.

Ha fugit de Barcelona l'administrador del Ateneu Barcelonès, senyor Camino, havent deixat un desfaltch d'alguna consideració en la caixa de la societat.

Com que'l senyor Camino militava en els rengles del Catalanisme y catalanistas eran els individus de la Junta Directiva que'l varen proposar pera'l càrrech que tan malament ha desempenyat, els elements *castilas* y publicitaris de dintre y fora del Ateneu, ab la mala fe que'ls caracteriza, volen llensar sobre'l Catalanisme en general la ignominia que únicament deu recaure sobre'l mal administrador d'aquella casa.

Procedeixen ab una falta absoluta de lògica aqueixos senyors si ab lo que diuen pretenen tornar la pilota per las moltes vegadas que'ls catalanistas han publicat las faltas y la poca delicadesa de molts de sos correligionaris; puig nosaltres, els *catalanistas*, anatematismem y despreciam sempre als *catalanistas* que procedeixen com el senyor Camino, y no fem com aquells publicitaris que *echan pelillos a la mar* en qüestions semblants. Encara que l'acte del senyor Camino res tingui que veure ab la causa catalana que defensèm, nosaltres som prou escrupulosos pera no proposar a dit senyor candidat pera qualsevulga càrrech públich en las primeras eleccions que's verifiquin; y si fos diputat a Corts, no armariam pas cap xibarrí en el cas de que's presentés un suplicatori pera processarlo.

Intentant molestar a nostres companys del Ateneu, diu *El Diluvio* del diumenge passat que'ls socis *caciquistas* y *lerrouxians* han nombrat, pera *defensar sos interessos*, una comissió d'advocats composta dels senyors Vidal y Valls, Roig y Bergadà, Milà y Pi, Salvatella y don Joan J. Permanyer.

No sabem si es certa aquesta notícia; però sia com sia, dubtèm molt que certs caracterisats catalanistas puguin anar de costat ab un Pinilla, un Marsillach o un Illas y Fabra. A no ser que las petites passionetas de nostres enemichs se deixin també sentir en algun dels nostres, que tot fora possible, per més

qu'en l'actual ocasió's resistim a creureho.

El dia primer del proxim setembre s'inaugurarà una nova Escola Catalana d'ensenyansa integral nacionalista en els tres graus de pàrvuls, elemental y superior, qu'estarà domiciliada en el carrer de Cassador, 4, principal, baix la direcció dels senyors Joaquim Paloma Jorba y Jaume Arqué y Clapés. En el prospecte qu'hem rebut s'exposa un sistema d'ensenyansa ben pràctic y racional, lliure en lo possible de textos inútils. Desitjèm que la nova escola obtingui bons fruyts en be de la cultura de la maynada y pera'l millor profit de la causa de Catalunya.

Publicacions rebudas:

Articles literaris de Valenti Almirall. La «Biblioteca Popular de «L'Avenç» ha publicat un tomet en el que'l públich hi pot llegir uns quants articles del malaguanyat campió del autonomisme que acaba de finir. En ells hi resplandeix ab tota sa forsa l'esperit observador y enèrgich de tan insigne escriptor. Preu, 50 cèntims.

El Teatre en la familia. Es una conferencia de l'Adrià Gual que's va llegir la nit del 28 d'abril de 1904 en el «Círcul de Propietaris» de Gracia, y en la que son autor hi exposa una serie d'opinions y estudis crítics sobre lo que deu ésser el modern teatre.

Obra Nacional. Diccionari Popular de la Llengua Catalana, per Joseph Aladern. Hem rebut novament el prospecte de tan important obra de cultura catalana, y no cal dir lo interessant que creyèm qu'ha d'ésser pera tots els ayments de la nostra llengua la publicació d'aquest Diccionari, de qual publicació s'ha encarregat la casa editorial de Francisco Baxarias (Balmes, 71). Serà repartida l'obra per quaderns setmanals, al preu de 1 ral cada un, y un d'aquests dias apareixerà'l primer.

Palla Nova. S'han publicat els dos primers números d'aquest setmanari, escrit segons sembla per xicots aixerits que no's mossegan la llengua ni... la ploma. Entre las primeras victimas hi hem vist varis republicans, varis regionalistas, en Tiago y otras patums modernas. També'ns pegan una mica als de JOVENTUT: troban que *descendim* y som massa democratas. Endavant per aquest camí, que segurament no acabaran la feyna ni la palla. Però'ls desitjèm que procurin evitarse l'incorre en els mateixos *defectes* que critican, perque es fácil ensopegar y caure. Y avant, y que per molts anys.